

*Мр Видоје Сѡасић,
асистент Правног факултета, Ниш*

Одговорност кључних лица за кретање информација на Интернету

1. Основни појмови о структури и функционисању INTERNETA

1.1. Појам Interneta

У историјском развоју људског друштва било је много револуционарних открића и појава који су дали печат читавим епохама. Ипак, чини се, без претензиозности, да ништа није тако квалитативно обележило неки историјски период, као што је развој информатичке технологије дао визуру крају 20-ог века. Зато, с правом можемо рећи да ми данас живимо у дигиталном добу и крећемо се у дигиталном мрежном окружењу-сајберспејсу.¹⁾ На тај начин цео свет је постао планетарно село."Аутопутеви информација" омогућавају лицима из читавог света да се сусретну на једном посебном нематеријалном-виртуелном месту, много лакше и много брже него што се комшије окупе да попију кафу. Сајберспејс је, дакле, нова димензија постојања која границе менталног помера на уштрб физичких. Нове технологије, по правилу, мењају наш однос према стварности чинећи драстичан заокрет у поимању односа стварно-нестварно, могуће-немогуће. Пресељењем искуственог у чисто менталну сферу, каква је Internet, граница између тела и духа је тотално релативована - оно што постоји у уму, постоји и у стварности.

1. Сајберспејс (Cyberspace) представља свеукупну комуникацију између људи без физичког контакта.

Глобална размена информација на најширем простору и потребе за њиховим коришћењем довеле су до стварања глобалних рачунарских мрежа. Највећа, најзначајнија и најпознатија глобална рачунарска мрежа данашњице је Internet. У техничком смислу под Internetom подразумевамо заједницу физички повезаних аутономних рачунарских мрежа, способних за међусобну комуникацију и размену података, које функционишу на истим принципима и које комуницирају заједничким протоколима.²⁾ Дакле, Internet није јединствена мрежа са строго централизованом административном контролом. Internet је колекција мрежа за пренос информација и података, односно то је "мрежа свих мрежа", која повезује милионе рачунара широм света. Internet сада функционише на новој технологији пребацивања или комутације пакета ("packet switching"), која омогућава да више корисника истовремено дели и користи једну заједничку комуникациону линију, при чему се комутација пакета између појединих хостова (рачунара), обавља и без унапред успостављене физичке везе између пошиљаоца и корисника-примаоца.³⁾

1.2. Функционисање Interneta

Основна функција, а уједно и ratio постојања Interneta је пружање одређених услуга својим корисницима-клијентима на мрежи. Све функције Interneta организоване су на принципу клијент-сервер. Сервер је специјални софтвер (програма) на неком мрежном рачунару, који опслужује захтеве корисника омогућавањем вршења одређених услуга, односно сервиса. Клијент представља софтвер који упућује одређени захтев-поручује одређени услугу, стартовањем одговарајућег програма на свом рачунару. Сервер прима поруку-захтев од клијента, опслужује га и одговара му својим порукама. Са аспекта клијента и функција које се на њему обављају, Internet представља скуп мрежних услуга и мрежних сервиса. Побројаћемо најчешће примењиване и најзначајније услуге одн. сервисе Interneta, у мери која је најнежнија да би се касније лакше схватили и обрадили поједини проблеми везани за одговорност актера у кретање информација на Internetu.

Најважније услуге (неки их називају и основним сервисима) Interneta су :

- < електронска пошта (e-mail);
- < пренос датотека-ftp (file transfer);
- < интерактивни рад на удаљеном рачунару (Telnet);
- < интерактивне поруке-разговор (talk), односно ћаскање (chat room discussion)

између корисника на удаљеним рачунарима и др.

Поред основних, разуме се, постоје и друге врсте мрежних сервиса Interneta, који се могу поделити на: јавне сервисе, сервисе за претраживање, сигурносне и системске сервисе.

2. Протокол је договорени начин комуницирања између различитих система. Група протокола која се користи на Internetu позната је под називом ТСП/IP.

3. Поруке се шаљу у мањим деловима-пакетима од тачке до тачке, односно од чвора до чвора, који их трансмитују, да би се пакети поново скупили у једну целину на свом одредишту.

Са аспекта наше теме најважнији су јавни мрежни сервиси. У оквиру ове врсте сервиса обратићемо пажњу на mailing листе, Usenet News, newsgroup и WWW (World Wide Web - Web). Mailing листа представља моћно проширивање e-mail-a. То су листе корисника повезаних неким заједничким интересовањем. Порука послата на листу стиже свим корисницима који су на њу претплаћени. Usenet је сервис Interneta који обухвата мноштво конференција са индексом тема о којима се расправља. Usenet News представљају јавне дискусионе групе или конференције. Овај сервис представља, у техничком смислу, унапређивање mailing листе, због знатно брже комуникације, уз рационалнији смештај информација. И код овог сервиса, као код mailing листе порука послата на групу стиже свим заинтересованим корисницима преко сервера који трансмитују поруке. Newsgroups или дискусионе групе су такође врста јавних сервиса. Све поруке Usenetу организоване су по дискусионим групама и ланцима дискусија. Дискусионих група има на хиљаде и свака има своје име. При том није неопходно да све буду доступне на свим серверима који размењују news. Која ће група бити смештена на неки сервер зависи од одлуке администратора и захтева корисника. Већина newsgroups прихвата све поруке које стигну и прослеђује их свим осталим чворовима. Ипак, код неких одређених тема (секс, хумор и сл.) поруке се не шаљу аутоматски, већ их најпре прегледа модератор.

WWW (World Wide Web или краће Web) је хипермедијални систем који треба да обезбеди униформни приступ широком спектру докумената и сервиса. Web има елементе мултимедија, јер омогућава приказивање текстова, слика, звучних и видео записа, анимација и других облика информација, за које постоји програм за приказивање на корисниковом рачунару. Хипермедијски документи се могу налазити на било ком Web серверу на мрежи. Како се из једног документа може позвати више других докумената који се могу налазити на великом броју рачунара, ради се о правом мору информација. Програми који нам омогућавају "навигацију" зову се Web читачи (browsers), од којих су најпознатији Netscape, Internet Explorer и др. Web, дакле, подржава нови протокол за комуникацију назван HTTP (Hyper Text Transfer Protocol)⁴ и нови формат за опис докумената ХТМЛ (Hyper Text Markup Language).

Сервиси за претраживање, као што им и само име каже, омогућавају клијенту да са свог рачунара, активирањем одговарајућих команди, врши претраживање мрежних датотека и Internet ресурса. Најпознатији претраживачи на Internetу су: Yahoo, Altavista, Lycos, Archie, Veronica, Wais, Netfind и др.

Сигурносни сервиси имају за циљ заштиту комуницирања на мрежи путем различитих система као што су : encryption/decryption, заштита од прислушкивања, провера идентитета сервера и корисника и др.

4. Хипертекст представља проширивање основног појма текста, као секвенцијалног реда, реченица, пасуса и страна у циљу бржег приступа ширим информацијама о жељеном месту у тексту. Овакав феномен се зове књига без корица и без страна.

Најзад, постоје и системски сервиси намењени, углавном, администраторима сервера и мреже, а ређе и корисницима (нпр. Ping, NFS, Traceroute, Netstate и др.).

1.3. Веза између Interneta и Ауторског права

Везивна тачка између Interneta и информатичких технологија, уопште, на једној страни и Ауторског права, с друге стране, огледа се у чињеници да ауторско дело, по својој суштини, представља садржај свести, информацију.⁵⁾ Другим речима, ауторско дело је "квалификовани облик људске комуникације".⁶⁾ Internet, као најшире поље максималне слободе људске комуникације, уз све погодности и предности, крије, у себи, и одређене опасности. Internet представља идеално средство за дистрибуција неморалних или незаконитих информација, као и за повреде личних, ауторских и других субјективних права. Тиме, злоупотребе у сајберспејсу, не само да су потенцијалне и латентне, већ су и сасвим реалне и појављују се као перманентан и значајан проблем. Питање је врло битно, јер Internetу прети опасност да постане жртва самога себе и сопственог развоја. Имајући у виду напред изречено, а сагласно постулату да ни у којој сфери не сме и не може бити апсолутне слободе, јер она тада прелази у свој антипод, у анархију, то и на Internetу морају да важе одређена правила понашања. Internet представља, у правом смислу један систем, у коме партиципирају многа лица која имају своју улогу на мрежи која, следствено томе, треба да носе одређени терет одговорности за оно што се у комуникационом ланцу догађа, а што би могло да неком субјекту причини одређену штету или неугодност.

2. Лица овлашћена за предузимање активности на INTERNETU

Кретање информација на Internetу обухвата више врста радњи и активности од којих су најзначајније : емитовање информација, пренос или трансмисија информација, стављање на располагање информација на Internetу, пријем-коришћење информација. У том ланцу активности учествују различита лица: аутори порука-информација, издавачи Web сервиса, провајдери, сервери за смештај или Web сервери, приређивачи on-line сервиса, Web администратори, оператори на телекомуникацијама, модератори. Сви они имају различите функције и сходно томе морају бити спремни да прихвате одређени степен своје одговорности.

Са настанком и све већим развојем Interneta, у широј јавности и медијима поставило се питање одговорности за садржај и кретање информација на мрежи. Јер, међу стотинама хиљада постојећих сервиса и милиона порука измењених сваког дана, неминовно ће се наћи један број информација које су противзаконите, било по закону земље одакле је порука послата или, пак, оних држава чији су државља-

5. С. Марковић : Основи ауторског права и суседних права, Београд, 1992, стр. 11.

6. Schricker : Urheberrecht-Kommentar, München, 1987, стр. 54, наведено по С. Марковићу, оп. cit. стр.11.

ни конектовани на Internet, дакле, који су корисници информација. Међутим, на самом старту, се појављује проблем недовољнеправне регулисаности ових питања, како на националном тако и на међународном плану. Уз то, не треба занемарити и још један фактички проблем, са правним консеквенцама: како открити место одакле је противзаконита порука-информација била емитована и починиоца такве активности. Најзад, као технички проблем појављује се и неуједначена терминологија у овој материји, што, такође, може довести до настанка различитих проблема, па и правних. У недостатку посебних прописа у материји Interneta (са изузетком САД које су највише одмакле у овој области), генерални је став у већини држава да се врши сходна примена прописа из области јавног информисања и наравно, одговарајуће одредбе кривичног законодавства.

2.1. Снабдевачи (приређивачи) информационог садржаја

Као што је већ истакнуто, на Internetу се појављују различита лица са одређеним улогама. Истражићемо најпре положај и одговорност лица која врше снабдевање (приређивање) сервиса садржајем информација, а то су: аутори порука (информација), издавачи Web сајтова (Web страна) и снабдевачи on-line сервиса. Основни принцип је да је емитер информације презумптивно одговоран за њен садржај, што ће рећи за њену штетност или недопуштеност. Међутим, постоје случајеви када се аутор неће сматрати главним или искључивим извршиоцем повреде.

2.2. Законска одговорност директора публикације

У француском праву службе за јавну комуникацију се посматрају и анализирају, у смислу Закона о аудиовизуелној комуникацији, од 1986. Оне су обухваћене режимом одговорности за штампане ствари (писану реч), где су примарно одговорни директор публикације и издавач. У њиховом недостатку-одсуству, одговорни су по редоследу: аутори, штампари, продавци, дистрибутери и оглашивачи. Закон од 1986. предвиђа да, ако је нека повреда (нпр. клевета, подстицање расистичке мржње, кривична дела против човечности), учињена путем аудиовизуелне комуникације, директор публикације се гони као главни извршилац, кад је порука била претходно записана или снимљена, а аутор се гони као саучесник. У недостатку директора аутор се гони као главни извршилац, а у недостатку аутора произвођач. Овакав систем каскадне, односно супсидијарне одговорности, проширен је и на друга кривична дела, нпр. на деликте довођења у опасност малолетника кроз ширење порука са порнографским карактером.

Наведене одредбе о супсидијарној одговорности могу се сходно, али селективно применити на неке Internet сервисе, нарочито на оне код којих је одређено једно лице које ће преузети издавачку одговорност сервиса. У супротном, код сервиса код којих нема лица које би било пандан директору публикације (као што су newsgroups или личне Web стране), супсидијарна одговорност се не може применити, будући да је емитер информације истовремено аутор, издавач и директор публи-

кације. Ипак, тада је одговорност сконцентрисана само у једном лицу које је лако пронаћи.

2.3. Листе за јавну дискусију и форуми умерених (ублажених) дискусија

Код ове врсте Internet сервиса модератор листе "филтрира" информације пре него што их стави на листу или форум. Функција модератора у овом случају састоји се само од провере да ли су поруке-информације у сагласности са темом групе за дискусију, али без вршења цензуре. Они би, начелно, могли бити одговорни само за пропуштање текстова који су изван теме, а да су при том недопуштени, или за вршење претходне цензуре порука, у случају и најмање сумње, ако су на то обавезани.⁷⁾ У вези са модераторима у Извештају Асоцијације корисника Interneta се истиче: "Важно је да би заживео овај систем (нарочито листе и умерени форуми) узети у обзир чињеницу да су модератори волонтери који немају правничког знања, у највећем броју случајева. Чињеница да они одвајају своје слободно време да би чинили услуге свима, мора бити узета у обзир у њеној правој вредности и у случајевима где би један пропуст могао да им се пребаци, јер ће то допринети остваривању њихове савесности." Модератори, ни у ком случају, не могу бити изједначени са директорима публикација.

2.4. Web сајтови (странице)

Режим одговорности директора публикације, односно издавача Internet сервиса, примењив је на сајтове створене од правних лица, било да се ради о трговачким друштвима, органима управе, асоцијацијама и другим правним субјектима.

2.5. On-line сервиси

On-line сервиси типа CompuServe, America on-line (AOL), Microsoft Network, Prodigy, Infonie и др. су одговорни као издавачи публикација за део њихових сервиса који се тиче снабдевања садржајем.

2.6. Право на одговор

Као што је то предвиђено код штампаних ствари (писане речи), законодавства, сходно предвиђају, и у оквиру сервиса за аудиовизуелну комуникацију, право на одговор сваком субјекту, коме је тим путем нанета повреда части или угледа. Свако правно лице, које снабдева неки сервис за аудиовизуелну комуникацију, мора означити "одговорно лице за право на одговор." Следствено томе, претпоставља се да сви Web сервиси стављени у функцију од стране правног лица, имају такво одговорно лице, што је у пракси редак случај.

7. Нпр. модератор једне newsgroup који шири обавештења о семинарима моћи ће (и дужан је) да не пусти обавештења, ако се из наслова ових конференција види да се ради о расистичким, порнографским или негационистичким садржајима.

У француском праву, у вези са сервисима за видеографију, информације потребне за доказни поступак по оптужбама морају бити сачуване у року од 8 дана од престанка њеног стављања на располагање јавности. У том смислу, аутори порука у форумима за дискусију морају се придржавати обавезе чувања њихових копија свих порука стављених на листе или на newsgroup. Ово право на одговор, замишљено првобитно за класичне медије, као што су : штампа, радио, тв, може се, дакле, сходно применити и на телематске сервисе и на Internet. Што се тиче сервиса за јавне дискусије, право на одговор је још лакше реализовати, једноставним постављањем одговора на форум или листу, где је инкриминисана порука била емитована, од стране погођеног лица, када оно дође на ред. Ако се ради о некој модерисаној листи, захтев за реализовање права на одговор се упућује модератору листе.

2.7. Обим одговорности аутора порука-информација и издавача Web сајтова

Једном оглашена информација преко неке newsgroup, стављена on-line на неки Web сајт, може се невероватно брзо ширити по читавом свету, тако да њено укидање са почетног сајта, одакле је емитована, неће увек бити довољно да она потпуно ишчезне. Она ће остати у меморији извесних компјутера, у архивама неких сајтова, односно моћи ће да буде пласирана на друге сајтове. Због свега тога, а имајући у виду неке случајеве у пракси, поставило се питање одговорности лица које је иницијатор свесне емисије информација које су противзаконите или штетне за трећа лица. Овакав тип проблема био је, донекле, савладан у афери Yves Rocher c/BNP - Banexi.⁸⁾ Суд је изрекао став да ако једно лице преузима иницијативу за емитовање очигледно недопуштених информација, оно се не може сакривати иза природе Interneta, да би ставило пред свршен чин лица којима ово објављивање наноси штету.

Ако је једна информација стављена на мрежу, на неки информациони сајт, она може бити потпуно повучена са тог сајта. Генерално, једна информација брисана на свом изворном сајту, аутоматски бива брисана са свих сајтова који су били копирани аутоматски (систем огледала). Тако, технички гледано постоје команде за брисање порука постављених на newsgroup. Међутим, не постоји апсолутна гаранција да ће порука бити тотално брисана са свих news сервера, а осим тога постоје и сајтови за аутоматско архивирање чланака који не узимају у обзир, нужно, команду за брисање. Исто тако, постоје извесна лица која су користила и задржала одређену информацију, коју могу даље пласирати.

8. TGI Paris, référé, 16.04.1996. REF 54240/96. Yves Rocher је емитовано на Internet-у једну брошуру која се односила на групу Banexi, која им је нанела извесну штету. Суд није наложио потпуно ишчезавање информације, али је наредио престанак повреде права трећих лица или ограничавање његовог дејства.

3. Сервери за смештај - WEB сервери

Генерално, сервер представља компјутерски програм који прибавља сервисе за друге компјутерске програме за себе или за друге компјутере. То је тзв. софтверски појам сервера. У хардверском смислу под сервером се подразумева сам компјутер (машина) на коме раде сервер програми (мада тај исти сервер може имати више сервер програма и више клијент програма).

Сервер за смештај ставља на располагање издавачу сервиса техничка средства у погледу омогућавања приступа сервису од стране корисника Interneta. Он попуњава простор у меморији на свом сопственом серверу. Овлашћени носилац-власник сервера може бити нпр. универзитет, који омогућава својим студентима да имају своју личну страну (презентацију), фирма (послодавац), друштво за унапређивање и смештај сервиса и сл.

У принципу, власник сервера није одговоран за садржај информација који смешта. Он не ствара, не обезбеђује садржај, он није ни издавач ни директор публикације. Ипак, у материји телематике, поводом порнографских сервиса, одговорност власника централног сервера, није била одбијана у судској пракси. Међутим, одговорност власника сервера за смештај, могла би бити активирана за саучесништво. У француском праву кривични закон инкриминише обично ширење педофилних слика, преношење или емитовање слика насилничког, порнографског или другог карактера, које наносе повреду људском достојанству, способних да буду виђене од малолетника.

Пошто сервер не поставља садржај, нема ни разлога да он контролише информације стављене on-line, од стране издавача чије информације смешта. Међутим, пажња власника-носиоца сервера и његове одговорности може бити привучена чињеницом да један сервис који смешта садржи недопуштене или повређујуће информације. У разматрању одговорности власника сервера треба најпре поћи од природе учињене повреде и савесности овлашћеног лица-власника сервера. Тако, нпр. ако смештени сервис садржи педофилни или порнографски материјал са слободним приступом сервису (free acces), у том случају се свакако може говорити о одговорности власника сервера, нарочито ако он настави да смешта један такав сервис без повлачења инкриминисаних информација. Међутим, некада деликт неће бити тако флагрантан, па су могућа и другачија виђења. Тако, дискутабилан ће бити случај смештаја информација које наносе повреду ауторског права неком лицу, које приговори серверу на ту околност, а издавач сервиса се брани да није учинио никакву повреду ауторског права, већ да се само користио, рецимо, правом цитата. Поставља се питање како тада да се власник сервера понаша и може ли ту бити његове одговорности.

У француском праву, лица која сматрају да неки сервис емитује информације које им наносе штету у било ком виду, располажу ефикасном процедуром за заштиту својих права: поступком за привремену одлуку (привремену меру). Ако аутор или издавач сајта не поступи по привременој мери, следи редовни судски поступак.

Осим наведене деликтне (вануговорне) одговорности власника сервера према трећим лицима, власници сервера могу бити и уговорно одговорни према својим клијентима. У сваком случају, одговорности сервера треба прилазити врло опрезно у сваком конкретном примеру.

У разматрању питања одговорности власника сервера за проток информација на Internetu, треба истаћи да постоје и одређена средства-начини заштите који омогућавају серверима да се заштите и оgrade од разних евентуалности, које би могле да их увуку у спорове. Сва средства заштите могу се поделити на техничка и правна. Тако, серверу, пре свега, стоје на располагању техничке могућности заштите. У том смислу, он може забранити коришћење одређених сервиса на нивоу домена (типа : *prafak. ni. ac. yu*), или само одређеног компјутера из домена (у поменутом примеру неког конкретног рачунара, са *prafaka* или академске мреже Ниша). Као правна средства заштите постоје тзв. клаузуле гаранције или заштитне клаузуле. Оне се укључују у уговоре о смештају и њима се власник сервера ограничава само на своју техничку улогу, а одговорност за садржај сервиса пребацује, што је и разумљиво, на самог клијента, на кога се усмеравају евентуални приговори за садржај информација.

Следеће средство заштите су етички кодекси. Серверима стоји на располагању могућност да у своје уговоре о смештају, инкорпоришу тзв. етичке кодексе (*Les codes de déontologie*). Тако је поступио француски Телеком са уговорима које је закључивао са снабдевачима телематских сервиса. Деонтолошки (етички) моментат је, такође, прихваћен и од универзитетске мреже Француске и Белгије, а у примени је и код великих провајдера : *Calvacom*, *Internet Way*, *Francenet* и други. На тај начин, погрешке у деонтологији-етичка одступања бивају санкционисана на уговорној основи. Другим речима, оне, у крајњој линији, трансформишу законске одредбе у уговорне. У англосаксонском праву ове етичке повеље (кодекси) се називају "Политике прихватљиве употребе" ("*Acceptible Uses Policies*"). Овакве етичке повеље ослобађају се онога што се зове аутореглементацијом, оне представљају апел за управљање смештајем Web сервиса и на један генералан начин уређују приступ корисника на мрежу, стављањем општег оквира за обавезе корисника у употреби ресурса који су им стављени на располагање. Ове повеље учествују у едукацији корисника и издавача Web сервиса, формирањем њихове свести о одговорном понашању на Internetu. Исто тако, раскидање уговора о смештају, са корисницима, мораће да буде вршено према процедури предвиђеној уговором о приступу или етичком повељом.

Међутим, треба истаћи да, упркос имплементацији одредаба етичке природе, то не представља препреку за трећа лица да покрену питање одговорности власника сервера. Такође, не би требало да се ова ауторегулатива претвори у једну скривену цензуру или да постане арбитрарна.

4. Одговорност провајдера

Провајдер-омогућавач приступа Internet-у представља посредника у пружању Internet услуга. У остваривању мисије посредништва провајдер се појављује у различитим функцијама. Стога питање одговорности провајдера, постаје још сложене и изазива доста полемика. Већ је објашњен оквир његове одговорности, када поступа као сервер за смештај. Осим тога, провајдер може имати и функцију обичног преносиоца информација, као и функцију релеја-преносне станице са форумом за дискусију (дискусионих форума) на news сервере, са Web сајтова на релејне сервере или у кеш и порука постављених од његових корисника. Он може, такође, стокирати-складиштити информације на својим серверима. Ова функција складиштења представља део функције транспорта. Стављање у службу једног news сервера, који је инхерентан техници Usenet, омогућава кориснику врло брзо и неометано приступање форумима за дискусију на мрежи. Што се тиче Web сервиса, провајдери активирају релејне сервере (тзв. проксије), на којима копирају најтраженије сајтове и где складиште информације које су већ биле коришћене. То је тзв. кеш (caching), који корисницима знатно смањује време трансмисије, уз избегавање закрчења на мрежи.

Осим наведеног, провајдер, такође, преноси поруке емитоване и примљене од њихових корисника, било да се ради о електронској пошти (e-mail) или о порукама емитованим у newsgroups. Провајдер је у свим овим случајевима транспортер информација, па сагласно томе, не може бити одговоран за понашање његових корисника и за садржај информација којима омогућава приступ. Овакво схватање се провлачи и кроз комерцијалне уговоре између провајдера и њихових корисника.⁹⁾

Ипак, треба истаћи да, за разлику од обичног транспортера информација, провајдер, теоријски, има техничке могућности контроле садржаја информација које преко њега транзитирају, али он то неће моћи да изврши, имајући у виду количину пренетих информација, као и различиту јурисдикцију, с обзиром на међународни карактер Interneta. Такође, ни један пропис не налаже провајдерима вршење једне такве контроле. Међутим, генерално, кад је провајдер обавештен о недопуштеном садржају неке информације, он је може укинути или обуставити са свог сервера, али од њега се никако не може очекивати да буде арбитар у сукобима између различитих интереса. У сваком случају, одговорност провајдера мора се анализирати са аспекта функција које он обавља.

9. Тако, нпр. у чл. 4 Општих услова сервиса Клуб Interneta стоји да: "Сервис за приступ није један информациони или телематски сервис, већ само један сервис за конекцију између опреме и серверског центра у циљу трансмисије података између мрежа у крилу Interneta". Слично прописује и чл. 9 Општих услова сервиса Wanadoo: "Француски интерактивни Телеком, неће моћи, ни у ком случају, бити одговоран за садржај тражених сервиса, природу испитиваних, пренетих и уопште на било који начин консултованих информација од стране претплатника".

4.1. Провајдер као обичан транспортер информација

Провајдер се, пре свега, може наћи у улози обичног преносиоца информација, што је нарочито случај са електронском поштом (e-mail). Тајност комуникација и неповредивост писама, не дозвољавају провајдеру чак ни да се упозна са садржајем порука, а камоли да предузима било какве мере. Дакле, провајдер је дужан, у овом случају, да се придржава обавезе неутралности, какве год биле поруке емитоване или примљене, пошто није могуће строго разлучити да ли је једна порука намењена непосредној кореспонденцији или је упућена неодређеном броју лица.

4.2. Провајдер као релеј (преносна станица) порука његових претплатника

Провајдер се може појавити и у улози стручног преносиоца (релеја) одређених порука. Тако, нпр. за учествовање у newsgroups и другим форумима за јавну дискусију, корисници шаљу своје поруке на сервере својих провајдера, који ће их затим пренети другим серверима, исте природе, који ће их, потом, даље дистрибуирати потенцијалним примаоцима. Дакле, полазна тачка-станица јавног ширења порука почиње од сервера провајдера. Да би смо боље и потпуније сагледали одговорност провајдера размотрићемо неке значајне случајеве из савремене судске праксе.

Међу сервисима које својим претплатницима пружа CompuServe, фигурира приступ различитим јавним форумима, од којих је један посвећен новинским публикацијама. Једна од публикација - Rumorville USA, садржала је клеветничке информације. У спору који је поводом тога настао, суд је изрекао став да се није могло тражити од CompuServeа да прегледа сваку публикацију коју преноси, да би открио евентуалне клеветничке поруке.¹⁰⁾

У другом примеру радило се о објављивању клеветничких порука на један од форума Prodigyа. Он се представио јавности са сопственом политиком издавачке контроле на својим форумима за јавну дискусију, путем специјалних софтвера за посебну филтражу протока информација. Кад је дошло до спора због клеветничких порука, суд је Prodigy-а огласио одговорним упркос његовој одбрани да није могао контролисати 60.000 порука дневно послатих од његових претплатника.¹¹⁾

У Холандији је вођен поступак, јер је извесни Spaink поставио на Internet документа заштићена ауторским правом. Овлашћени носиоци ауторског права тужили су 22 холандска провајдера, јер су имали активну улогу у дистрибуцији спорних докумената. Холандски суд је сматрао да провајдери нису били одговорни за дела фалсификата. Провајдер би могао бити одговоран само ако би фалсификат био очигледан и ако је провајдер знао за фалсификат.¹²⁾

10. Афера Cubby.Inc.v. CompuServe (776 F. Supp.135(SDNY 1991); наведено по Vallérie Sedallian: Le contrôle du flux informations - Le responsabilité des acteurs dans les flux des informations: <<http://www.argia.fr/livres/respect.html>>, 17. 09. 1998.

11. Афера Statton Oakmont, Inc.v.Prodigy (NY Sup.Ct.N~ 31063/94, 25. 5. 1995; Видети : Jonathan Rosenoer, Online Defamation, Cyberlaw, <<http://www.cyberlaw.com>>,1995.

12. Scientology v. Access providers and Karin Spaink : La Conférence: Les autoroutes de l'information et le multimédia, Monaco, 3.5.1996.<<http://www.iway.fr/groupecx/uae/Beerepoot.html>>

Анализирајући наведене судске пресуде, могу се приметити одређене тенденције. Пре свега, сама чињеница да неки корисник емитује недопуштене информације на Internet није довољна за активирање одговорности провајдера тог корисника. Такође, "издавач", у начелу, нема никакву дужност вршења "издавачке" контроле порука својих претплатника. Међутим, од тренутка када је провајдер сазнао или је морао сазнати да је нека порука недопуштена или повређујућа, а он није предузео ништа да спречи њено даље ширење, његова одговорност се не може више доводити у питање. При том, појам сазнања остаје фактичко питање које ће се тумачити у конкретним случајевима.¹³⁾

Ако прихватимо став да о одговорности провајдера можемо говорити тек од момента сазнања за недопуштени садржај, чини се разумним ограничити ову одговорност на случај када се недопуштени карактер очигледно манифестује, било о каквој повреди да је реч. Уз све то, обим провајдерове одговорности треба проценивати у функцији његове управљачке власти и техничких могућности којима располаже да би спорну поруку "скинуо" са мреже или блокирао приступ њој или онемогућио њену даљу дифузију.

Након судских непријатности са црквом, Netcom је у опште услове закључења уговора о провајдерству инкорпорисао одредбу која забрањује коришћење постојећих сервиса преко њега за противзакониту дистрибуцију докумената заштићених правима интелектуалне својине. Netcom је, такође, разрадио читаву мини процедуру, која ће се применити, ако је обавештен да порука неког од његових претплатника наноси повреду ауторског права трећим лицима.

Што се тиче Usenetа, појављује се један други проблем. С обзиром на велику брзину ширења порука на Usenetу, чим је једна порука послата она се налази, врло брзо, на свим news серверима, које емитује група на коју се порука односи. У том смислу, евентуална интервенција провајдера за поништавање неке поруке или ограничења њеног ширења, може се вршити само накнадно - а *posteriori*.

У вези са питањем одговорности провајдера, када се налази у функцији релеја, треба истаћи једну значајну могућност злоупотребе, везану за ову активност, која се доста појављује у пракси. Постоји могућност да се при прослеђивању порука (relay), као аутор поруке, појави неовлашћено лице, које може да се пријави под лажним именом, или измењеним налогом (просто као н. н.). Или још флагрантније да се неко лице конектује "освајањем машине", и тада се не може открити сервер, са кога је порука стварно послата, а камоли лице које је послало недопуштену поруку. У том случају, је одговоран систем администратор out going mail сервера. Он треба да забрани прослеђивање порука са рачунара које нису под његовом јурисдикцијом, односно под његовим доменом, што је технички изводљиво.

13. Тако, нпр. у афери Netcom обична нотификација титулара права о повреди његовог ауторског права, упућена провајдеру, за суд није била довољна за квалификовање "сазнања" о фалсификату.

4.3. Одговорност провајдера у вези са форумима за дискусију

Заједница newsgroups нарасла је данас у свету на неколико десетина хиљада. Свакодневно се на ове форуме шаље на хиљаде порука. Поступак ширења порука између news сервера је аутоматски. Али, ретки су провајдери који реемитују форум у потпуности (интегрално). Провајдер може да бира да ли ће реемитовати или не поједину newsgroup. Али, кад прихвати неку newsgroup, провајдер не врши контролу порука постављених на форум и не проверава да ли порука одговара тематици форума. Провајдер у овој функцији није одговоран за садржај порука послатих на форум које он реемитује на свој news сервер. Али, ако је обавештен да се преко његовог канала емитују недопуштене или повређујуће поруке, а он ништа не предузима, постоји његова одговорност.

4.4. Аспекти међународног кривичног права

Осим већ изнетих, Internet поставља и један други тип проблема. Пошто се ради о међународној мрежи, неки документи или поруке могу бити законити у земљи емитовања, али недопуштени у земљи пријема.¹⁴⁾

Француски Кривични закон (Code penal) предвиђа да ће се његове одредбе применити на дела учињена у иностранству, ако је дело кажњиво истовремено и по француском и по страном праву и ако је то констатовано правноснажном судском пресудом. Такође, француски закон је примењив и на деликте учињене од Француза у иностранству, ако постоји дуплицитет инкриминације. Исти закон прецизира да је повреда учињена на територији Француске ако је бар један од елемената везан за ову територију. Питање примене домаћег закона на Web сајтове лоциране у иностранству, такође би могло да се постави. Истина, начин приступа Web сајтовима је другачији од начина приступа на news. Садржај једног Web сајта може бити директно репатриран преко корисника без транзитирања преко сервера провајдера, док код newsa постоји преспајање са news серверовог провајдера на провајдер корисника. Отуда, када говоримо о одговорности провајдера велику опасност и искушење представља окретање против провајдера, као једино познатог и једино ухватљивог актера у немогућности да се "ухвате" аутори порука и издавачи инкриминисаних сајтова.

На крају, изнећемо неколико мишљења неких институција о одговорности провајдера. Тако, у једном извештају Федералне управе правосуђа Швајцарске,¹⁵⁾ истиче се да се одговорност провајдера не може посматрати, сходно одговорности директора публикације, где је, по принципу супсидијарне одговорности, у крајњој линији провајдер одговоран за дешавања на мрежи.

14. Нпр. креирање једног сајта или емитовање порука које негирају холокауст, недопуштени су у Француској, док се у САД-у и Канади оваква тематика сматра само једном врстом мишљења, која нису, а priori, недопуштена.

15. Извештај из маја 1996., расположив на Internetu: < [http:// www.admin.ch/ejpd/d/bj/internet/inbearbf.htm](http://www.admin.ch/ejpd/d/bj/internet/inbearbf.htm)>

На сличном становишту је и Међуминистарска мисија о Internetу,¹⁶⁾ која је истакла да би одговорност провајдера требало подвргнути систему општег права.

Британски Закон о клеветатама (Defamation Law Act), од 1996. садржи одредбу која дозвољава провајдерима да се екскулпирају одговорности у случају клеветничких порука.

Најзад, амерички Закон о пристојној комуникацији (The Communication Decency Act), од 1996. прописује да провајдер не може бити одговоран за дифузију непристојних информација, способних да буду виђене од малолетника, за било коју активност на Internetу (омогућавање приступа, трансмисија, посредничко складиштење, софтверски приступ и др.), ако таква активност не укључује стварање информационог садржаја.

Према југословенском Кривичном праву основни принцип у примени југословенског законодавства представља територијални принцип (чл. 104 ст. 1 КЗ СРЈ),¹⁷⁾ док су сви остали допунског карактера. Према њему југословенски закон се примењује на све учиниоце кривичних дела која су извршена на територији Југославије, било да су извршиоци југословенски или страни држављани или лица без држављанства. Осим територијалног у југословенском кривичном праву се примењује активни персонални принцип, по коме се кривично законодавство Југославије примењује на југословенске држављане и онда кад је делом извршеним у иностранству повређено добро стране државе или страног држављанина, ако се лице затекне на територији Југославије или буде изручено нашим правосудним органима (чл. 106). При том, кажњавање по персоналном принципу могуће је само у случају двоструке инкриминације. Реални принцип за установљавање надлежности примењује се на кривична дела против Југославије или њених грађана, без обзира где је дело извршено и без обзира чији је држављанин извршилац (чл. 105). Најзад, постоји могућност примене универзалног принципа или принципа екстериторијалности, по коме се југословенски закон примењује на све учиниоце кривичног дела, који се затекну на југословенској територији, без обзира на држављанство извршиоца, место извршења дела и припадност повређеног добра (чл. 107 ст. 2).

На крају, сматрамо да у недостатку међународне реглементације, најбољи начин да се одговори захтевима за увођење одговорности за проток информација на Internetу, јесте промовисање система уговорне регулације и подстицање усвајања система ауторегулације, односно ауто-контроле (нпр. софтверски филтери, медијатори и већ поменути етички кодекси).

16. Скуп је одржан од 16.3 - 16.6.1996. у Француској.

17. Закон је објављен у Службеном листу СФРЈ бр 44/76, а претрпео је више измена и допуна, од којих су најновије објављене у Службеном листу СРЈ бр 24/94.

5. Југословенско право

У југословенској легислативи не постоји посебан пропис који би на изричит и адекватан начин уредио питање одговорности актера на мрежи Interneta. Међутим, то не значи да постоји тотална правна празнина у овој материји и да не постоји никаква одговорност за предузимање активности на мрежи. Ако не постоји непосредна правна регулатива, оно бар постоје прописи који могу на посредан или на начин сходан регулисању сродних института, да се примене на предметну материју. У том смислу, нови југословенски Закон о ауторском праву и сродним правима¹⁸⁾ садржи одредбе о грађанскоправној и казненоправној заштити (одељак VI и VII), које би се екстензивним тумачењем могле применити на покретање и утврђивање одговорности сервера и провајдера. У чл. 174 поменутог закона, између осталог, повредом ауторског права сматра се искоришћавање, стављање у промет, емитовање или саопштавање јавности примерака предмета заштите ауторског или сродног права. Чини нам се да у случају повреде заштићених ауторских и сродних права нема сметњи за примену наведене одредбе за активирање одговорности техничких актера на мрежи, у првом реду сервера и провајдера. У VII одељку - казнене одредбе (чл. 182-188), постоји одговорност за кривично дело, привредни преступ и прекршај за неовлашћено искоришћавање или преношење заштићених ауторских и сродних дела. При том, у закону нису лимитирани начини искоришћавања или преноса заштићених дела, па не видимо разлог да овакве активности не би могле бити протегнуте и на радње предузете на Internetu.

Нови Закон о јавном информисању РС¹⁹⁾ у чл. 30 увео је солидарну одговорност аутора текста, радио и тв емисије или прилога, одговорног уредника, издавача и оснивача за истинитост дате, односно објављене информације. Исти закон у чл. 37 уводи право на одговор у корист лица погођеног информацијом.

У разматрању питања одговорности на Internetu, сматрамо да има места селективној примени и кривичног законодавства. Кривични закон Југославије, у чл. 27 уводи кривичну одговорност одговорног уредника за кривична дела учињена путем средстава за јавну комуникацију. При том, одговорни уредник је супсидијарно одговоран у случају ако је аутор непознат или ако је информација објављена без сагласности аутора или ако постоје стварне или правне сметње за гоњење аутора. Одговорни уредник ће се ослободити одговорности ако оправдано није знао за околности које искључују одговорност аутора. Исти закон, у чл. 28 уводи кривичну одговорност издавача, а у његовом недостатку одговорност штампара, а такође и одговорност произвођача за кривична дела учињена путем средстава масовних комуникација.

18. Закон је објављен у Сл. листу СРЈ бр. 24/98 од 15. маја 1998.

19. Закон је објављен у Службеном гласнику РС бр. 36/98.

У КЗ Србије²⁰⁾ у чл. 183-А санкционисани су неовлашћено објављивање, ре-продуковање, преношење, приказивање и други начини искоришћавања ауторских дела, па дакле и дела на мрежи, заштићених законом. Такође, исти закон код кривичних дела против части и угледа (чл. 92-95 у ст. 2), истиче да клевета, увреда, изношење личних и породичних прилика и омаловажавање пребацивањем за кривично дело, представљају квалификоване облике ових дела, ако су она учињена путем средстава јавног информисања и комуникација. Пошто је Internet једно од средстава за информисање и комуникације, то се повреде ауторских и других права, учињене на мрежи могу супсумирати под наведене одредбе.

Сматрамо да се наведене одредбе кривичног законодавства, као и Закона о јавном информисању, могу сходно применити и на одређене сервисе Interneta, онако као што је то објашњено и прихваћено у упоредном праву.

Што се тиче грађанскоправних деликата на мрежи, у недостатку посебних прописа, примениће се општи прописи о грађанској одговорности, а ако повреда има елементе иностраности, онда ће се поступити по принципима међународног приватног права, меродавних за предметну материју.

6. Одговорност посредника у америчком DIGITAL MILLENIUM COPYRIGHT ACTU

У САД-у је 28.10.1998. донет Digital Millenium Copyright Act, који представља измене Закона о ауторском праву. Он садржи посебне одредбе о одговорности техничких посредника (On-line Service Provider) у области фалсификата. Под service provider овај закон подразумева ентитет-субјект који преноси, одређује путеве преноса и повезује кориснике на on-line комуникације или пружа on-line или услуге повезивања на мрежу, као што су: чување (складиштење) дигиталног материјала, кеширање, тражење и обезбеђивање средстава за проналажење локација (као што су адресе, хиперлинкови и сл). Овај акт лимитира одговорност провајдера под извесним условима. При том, новопредвиђена ограничења се кумулирају са већ постојећим у материји ауторског права, као што је нпр. изузетак "fair use". Од провајдера који испуњава услове за ослобађање од одговорности не може се тражити накнада било какве штете нити било каква санкција за фалсификат. Предвиђена ослобађања могу бити коришћена не само од стране комерцијалних провајдера, већ, такође и од универзитета, предузећа и сваког другог субјекта када врши неку од активности наведених у закону. Такође, да би се провајдер позвао на искључење одговорности, он мора поставити пред своје претплатнике једну повељу-документ који предвиђа раскидање претплатништва са лицима која учине дело on-line фалсификата у поновљеном случају и мора се прилагодити техничким стандарди-

20. Закон је објављен у Службеном гласнику РС бр. 26/77, а претрпео је више измена и допуна, од којих су најновије објављене у Службеном гласнику РС бр. 44/98.

ма коришћеним од стране титулара ауторског права за идентификацију или заштити њихових дела.

6.1. Активности на које се односи искључење одговорности

Искључење одговорности обухвата четири типа активности : 1) обичан транспорт; 2) кеш (caching); 3) смештај и 4) претраживаче и хипертекстуалне везе.

6.1.1. Обичан пренос

Основна функција провајдера представља обичан пренос информација. Ради се о случајевима где провајдер омогућава приступ информацијама расположивих на Internetu. Провајдер не може сносити одговорност ако се његова улога ограничава на просту трансмисију података, које он не модификује према примаоцима, које не селекционише. Искључење одговорности обухвата и посредничко складиштење и транзитирање података, под условом да ове активности произилазе из аутоматског поступка и да ускладиштени материјал не буде доступан другим лицима, осим оних којима је намењен. Овај случај покрива посредничко стокирање нужно везано за функцију транспорта информација. Тако, нпр. електронска пошта пре него што ће бити подигнута од примаоца, нужно мора бити ускладиштена на сервер посредника. Дакле, обичан пренос представља један од основа за искључење одговорности провајдера који има улогу пасивног преносиоца информација. У три преостала случаја провајдер има и неке обавезе чињења.

6.1.2. Кеш (Caching)

Провајдери могу ставити у службу сервере релеје (преносне станице) на којима праве копије најтраженијих сајтова и где складиште информације који су већ били консултоване-тражене. Ова техника се назива кеш. Она побољшава конекситет са сајтовима на мрежи уз избегавање закрчења мреже. Провајдер је ослобођен одговорности за овај кеш под извесним условима, а нарочито ако :

- < информација буде пренесена последњем кориснику без модификације;
- < посредник поштује инструкције са положаја одашиљача, које се тичу ажурирања информација, означених сагласно индустријским стандардима;
- < посредник поштује услове приступа информацијама (накнада, password-лозинка и сл.);
- < посредник се не уплиће у коришћену технологију у циљу добијања података о коришћеним информацијама;
- < посредник ради промјтно на повлачењу или блокирању приступа фалсификованим информацијама по добијеној нотификацији, чим је информација била повучена са оригиналног сајта или је повлачење ове информације било наређено од суда.

6.1.3. Смештај

Ово ограничење тиче се функције смештаја, што ће рећи стокирања и сређивања података на захтев корисника сервиса на систему посредника.

Да би се користио овом врстом ослобађања обезбеђивач смештаја треба да испуни следеће услове :

- < не сме знати за фалсификаторски карактер смештене информације, а такав карактер мора бити очигледан;

- < мора брзо повући фалсификовану информацију, чим је за њу сазнао;

- < не сме примити накнаду која директно проистиче из фалсификаторске активности, кад посредник има право и могућност да контролише такве активности.

Осим тога, од пријема нотификације (опомене) од стране титулара ауторског права, у законској форми, обезбеђивач смештаја мора поступати брзо ради повлачења или онемогућавања приступа фалсификованој информацији. Да би се користио овом врстом ослобађања, обезбеђивач смештаја мора означити једног пуномоћника за пријем нотификација који ће бити регистрован код Copyright Office.

Нотификација наведена у закону мора обезбедити посреднику довољно прецизне информације о фалсификованом материјалу, његовој локацији и повређујућем делу садржаја.

6.1.4. Претплативачи и хипертекстуалне везе - хиперлинкови

Овај изузетак покрива-обухвата хиперлинкове, директоријуме, збирке, претплативаче и друга помоћна средства за локализовање информација расположивих на Internetu. За искључење одговорности провајдера поводом ових активности, сходно се примењују правила о смештају.

6.2. Налози-наредбе према посредницима

Амерички закон предвиђа, у корист титулара ауторског права, један скраћени поступак у циљу издејствовања налога од суда против посредника ради обезбеђивања елемената за идентификацију претпостављеног фалсификатора.

6.2.1. Налози за чињење

За активности обичног транспорта, посреднику може, само бити наређено да раскине, односно поништи претплатнички рачун клијента фалсификатора и предузме "разумне мере" за блокирање приступа појединим сајтовима који су идентификовани у вршењу недопуштеног преноса информација.

За остале типове активности, посредницима може само бити наређено да раскину рачун претплатника фалсификатора или да повуку фалсификовани материјал са његовог система.

У свим случајевима, текст прецизира да судови, који издају налоге морају да узму у обзир : техничке могућности за предузимање тражених мера блокаде, величину терета наметнутог посреднику, последице мера на приступ другим сајтовима

који не садрже фалсификаторски материјал и штету коју би претрпео титулар ауторског права кад мере не би биле предузете.

6.3. Неосноване нотификације

Закон садржи и одређене ограде за ограничавање неоснованих нотификација према посредницима. Одговорност посредника не може бити покренута од стране издавача садржаја из разлога што је могао повући спорну информацију или блокирати приступ њој. Међутим да би се позвао на овај "имунитет" посредник мора :

< предузети све неопходне мере ради обавештавања претплатника коме је повучен материјал или обустављен приступ односном материјалу;

< чим прими контранотификацију од издавача садржаја о спору промтпно информисати титулара ауторског права;

< вратити материјал у року од 10-14 радних дана, ако је информисан у том року од стране титулара ауторског права, да је он покренуо судски поступак против издавача садржаја.

Анализирајући овај закон чини се да он, ипак, фаворизује, у извесном смислу провајдере, у односу на друге учеснике на мрежи, као и у односу на кориснике Internet услуга.

7. Одговорност посредника у пројекту европских директива о електронској трговини

Једно од пет питања која третира пројекат директива Европске заједнице о електронској трговини, представља одговорност посредника на мрежи. Посредничке активности карактерише чињеница да се жељене информације довлаче, складиште или преносе преко или на захтев прималаца сервиса. Израз "прималац сервиса" подразумева не само потрошача информације, који ту конкретно има приступ, већ и свако друго лице, коме је потенцијално приступачна таква информација, било да иступа под личним или професионалним именом. Овај пројекат је одговорности посредника приступио трансверзално, што значи без разлике између типова недопуштених активности. Тако, систем ограничења одговорности, установљен с циљем да се примени у материји нелојалне утакмице тиче се подједнако грађанске и кривичне одговорности.

У смислу одредаба пројекта, технички посредници не морају себи наметати никакву општу обавезу надгледања информација које они преносе или складиште, нити какву дужност у поступку за активно истраживање радњи или околности које индицирају недопуштене активности. Оваква одредба не искључује само судску власт, која може захтевати од неког посредника да контролише одређени сајт у одређеном периоду у циљу превенције или детекције.

7.1. Активности на које се пројекат односи

Пројекат регулише три типа активности које, под одређеним условима, представљају основ за искључење провајдерове одговорности. Да би се користио предвиђеним повластицама, провајдер мора за сваки тип активности да испуни услове прописане пројектом. У супротном, неће моћи да се позива на ослобађање одговорности по овом пројекту, већ ће се на њега применити национални закон.

7.1.1. Обичан пренос

Слично америчком закону, пројекат установљава изузетак од провајдерове одговорности, када он поступа као обичан преносилац информација постављених од трећих лица или као обичан омогућавач приступа на телекомуникациону мрежу. Да би се користио наведеном погодности посредник не сме бити на извору трансмисије, не сме селектирати примаоца трансмисије и не сме селектирати или модификовати информације које чине предмет трансмисије. При том, активности трансмисије обухватају аутоматско складиште, посредовање и транзит информација.

7.1.2. Кеш (Caching)

Посредник је искључен од одговорности за овај тип активности под условом да :

- < не модификује информацију;
- < се управља према условима приступа информацијама;
- < се придржава одредаба које се тичу ажурирања информација, означених на кохерентан начин према индустријским стандардима;
- < се не уплиће у технологију у циљу добијања информација о коришћеним информацијама;
- < делује промтно на повлачењу информација или враћању приступа који је био онемогућен, чим сазна да је информација повучена са оригиналног сајта или да је приступ овој информацији био онемогућен или да су њено повлачење или блокада били наређени од надлежне власти.

7.1.3. Смештај

Пројекат уводи ослобађање одговорности посредника за активности складиштења извршеног на захтев примаоца сервиса. Ово ослобађање ће имати дејство под условом да посредник није имао стварно сазнање да се неки корисник његовог сервиса бавио неком недопуштеном активношћу на мрежи, а за тужбе у грађанској одговорности, ако посредник није знао за чињенице и околности према којима се недопуштена активност појављује као очигледна. Међутим, није прецизирано шта значе појмови "имати стварно сазнање да је активност недопуштена" или "имати сазнање о чињеницама и околностима према којима је недопуштена активност очигледна", већ су та питања остављена да се решавају у конкретним случајевима.

У сва три случаја у којима се провајдер користи за ослобађање одговорности за предузимање наведених активности, искључене су тужбе за накнаду штете и камату, као и кривично гоњење, али нису искључене тужбе за обуставу ("action en cessation", "prohibitory injunction"). Наведене тужбе су имане у виду у циљу повлачења или блокирања недопуштене информације. Изван оквира ових тужби, пројекат не намеће посреднику повлачење недопуштене информације или блокирање приступа, као у случају кеша или смештаја.

Анализирајући оба акта, можемо приметити да амерички закон ограничава своје поље примене на Copyright, мада има мишљења да би се он могао подједнако применити и на друге форме противзаконитих активности, бар у материји грађанске одговорности. С друге стране, пројекат европских директива, који је доста рађен по узору на амерички закон, што се области примене тиче, захвата све области права на хоризонталан начин. У сваком случају, оба акта могу послужити као сасвим солидан узор за југословенско право *de lege ferenda*.